

การตรวจครรภ์

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ นักศึกษาสามารถ

1. ตรวจครรภ์สตรีตั้งครรภ์ในขณะฝากครรภ์
2. ประเมินการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์
3. ประเมินส่วนหน้า ระดับส่วนหน้า ท่าของทารกในครรภ์
4. ประเมินสภาพความอยู่ดีของทารกในครรภ์
5. ประเมินความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นร่วมกับการตั้งครรภ์

ความหมาย

หมายถึง วิธีการดูการคลำหน้าท้อง และการฟังเสียงหัวใจของทารกในครรภ์ทางหน้าท้องสตรีตั้งครรภ์ในขณะฝากครรภ์

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. สตรีตั้งครรภ์ได้รับการตรวจครรภ์อย่างถูกต้อง
2. สตรีตั้งครรภ์ทราบผลการเจริญเติบโต และความอยู่ดีของทารกในครรภ์

เครื่องมือใช้

1. แบบบันทึกการฝากครรภ์
2. เตียงตรวจและผ้าமானกัน
3. ผ้าคลุมหน้าท้อง
4. หูฟัง (Stethoscope)

วิธีการตรวจครรภ์ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)	คำชี้แจงเหตุผล(Rationale)
การประเมิน(Assessment)	
1. การประเมินสภาวะสตรีตั้งครรภ์	
1.1 ตรวจสอบชื่อ-นามสกุลสตรีตั้งครรภ์โดยการถาม	-เพื่อให้บริการได้ถูกคน
1.2 สอบถามอาการของสตรีตั้งครรภ์เช่น อาการเจ็บครรภ์ ตั้งครรภ์	-เพื่อสร้างสัมพันธภาพกับสตรี
การเดินของทารกในครรภ์ เป็นต้น	
2. ศึกษาข้อมูลจากในรายการฝากครรภ์เกี่ยวกับ ตรวจครรภ์	-เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานก่อนการ
2.1 ข้อมูลการตั้งครรภ์	
2.2 ข้อมูลการเจ็บป่วยในอดีต	
2.3 ข้อมูลประวัติการเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว	
การวางแผน (Planning)	
1. การเตรียมตัวของนักศึกษา นักศึกษาก่อนการตรวจครรภ์	-เพื่อความมั่นใจและเตรียมความพร้อม
1.1 ศึกษาใบรายงานการฝากครรภ์	-เพื่อความถูกต้อง และรวดเร็วในการ ตรวจครรภ์
1.2 ทบทวนขั้นตอนการตรวจครรภ์ตามหลักการดู การคลำ และการฟัง	
2. เตรียมเครื่องใช้และสถานที่ในการตรวจครรภ์	
2.1 ความสะอาดและความพร้อมใช้ของเครื่องใช้	
2.2 สถานที่ต้องสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวกและมี	

ความเป็นส่วนตัว

3. เตรียมสตรีตั้งครรภ์

- 3.1 สร้างสัมพันธภาพกับสตรีตั้งครรภ์
สิทธิในขณะที่ตรวจครรภ์ - เพื่อให้ได้รับความร่วมมือและเคารพใน
- 3.2 แจ้งให้สตรีตั้งครรภ์ทราบและบอกเหตุผล
ตรวจ - เพื่อคลายความวิตกกังวลเกี่ยวกับการ
- ของการตรวจครรภ์ ครรภ์

การปฏิบัติ (Implementation)

1. ชักถามชื่อ-นามสกุล สตรีตั้งครรภ์ - เพื่อให้บริการได้ถูกคน
2. กั้นม่าน - เคารพสิทธิส่วนบุคคลของสตรีตั้งครรภ์
3. จัดให้สตรีตั้งครรภ์อยู่ในท่านอนหงาย ศีรษะหนุนหมอน
ครรภ์ เปิดเส้นขึ้นบริเวณยอดมดลูก กลุ่มผ้าปิดบริเวณหัวหน้า
และขาทั้งสองข้าง - เป็นท่าที่เหมาะสมสำหรับการตรวจ
๔. ตรวจครรภ์โดยใช้หลักการตรวจ 3 วิธี ได้แก่
- การดู การคลำ และการฟัง
- 4.1 การดูได้แก่
- 4.1.1 ดูลักษณะทั่วไปของผิวหนังบริเวณหน้าท้อง - เพื่อประเมินลักษณะผิวหนัง
- 4.1.2 ดูรูปร่างของหน้าท้อง - เพื่อประเมินว่าทารกในครรภ์อยู่ในท่า
ใด
- 4.1.3 ดูขนาดของหน้าท้อง - เพื่อเปรียบเทียบขนาดของมดลูก
- 4.1.4 ดูการเคลื่อนไหวของทารก - เพื่อประเมินสภาพความอยู่ดีของทารก
ใน
- ครรภ์
- 4.2 การคลำโดยใช้วิธี Leopold's handgrip ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ
- 4.2.1 First Leopold Handgrip หรือ Fundal grip - เพื่อตรวจหาระดับของยอดมดลูกและส่วน
ผู้ตรวจหันหน้าไปทางศีรษะของสตรีตั้งครรภ์ใช้ฝ่ามือ ของทารกที่อยู่บริเวณยอดมดลูก

และปลายนิ้วทั้งสองข้างคลำที่บริเวณยอดมดลูก โดยใช้มือหนึ่งวางบริเวณยอดมดลูก และอีกมือหนึ่งแตะบริเวณลิ้นปี่ (Xiphoid Process) วัดระดับยอดมดลูกว่าเป็นสัดส่วนเท่าใดกับระยะระหว่างสะดือถึงลิ้นปี่ในกรณีที่ยอดมดลูกต่ำกว่าระดับสะดือ วัดระดับยอดมดลูกว่าสูงกว่ากระดูกหัวหน่าวเท่าใดโดยไม่กดหรือดันยอดมดลูกลงมา นอกจากนี้ ตรวจจับว่าบริเวณยอดมดลูกเป็นศีรษะหรือก้น โดยศีรษะจะมีลักษณะเรียบ กลม แข็ง และมี ballotement ซึ่งต่างจากก้น จะนุ่มไม่เรียบอาจมี Ballotement แต่ไม่ชัดเจนเท่าศีรษะ

First Leopold Handgrip หรือ Fundal grip

4.2.2 Second Leopold Handgrip หรือ Umbilical grip ใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างทาบทันข้างของผนังหน้าท้อง คลำหาแผ่นเรียบคือหลังของทารก (large part) ส่วนด้านตรงข้ามจะคลำได้เป็นปุ่ม อาจมีการเคลื่อนไหวให้เห็น คือ แขน ขา ศอก เข่า (Small part)

-เป็นการคลำหาหลังของทารกว่าอยู่ทางด้านใดของลำตัวสตรี

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)

คำชี้แจง (Definition)
Second Leopold Handgrip หรือ Umbilical grip

4.2.3 Third Leopold Handgrip หรือ Pawlik's grip ใช้มือข้างที่ถนัดจับส่วนของทารกที่บริเวณเหนือหัวหน่าวในลักษณะกางนิ้วมือโอบรอบส่วนหน้าของทารกจับส่วนหน้าดูว่าเป็นศีรษะหรือก้นและตรวจหาระดับส่วนหน้าโดยโยกส่วนหน้าของทารกให้เคลื่อนไหวไปมาถ้าโยกส่วนหน้าได้แสดงว่าส่วนหน้าของทารกยังลอยอยู่ (float) ถ้าโยกส่วนหน้าไม่ได้แต่ยังคงคลอนได้แสดงว่าส่วนหน้าเริ่มผ่านลงช่องเชิงกรานบางส่วน (partial engagement) ถ้าไม่สามารถโยกส่วนหน้าได้เลยแสดงว่ามีการเคลื่อนต่ำของส่วนหน้าแล้ว (engagement) ให้ตรวจยืนยันด้วยท่าที่ 4 ต่อไป 4.24 Fourth Leopold

-เป็นการตรวจส่วนหน้าของทารก เพื่อดูว่าเป็นศีรษะหรือก้น และมีการ engagement หรือ float ถ้าส่วนหน้าเป็นกัน จะคลำได้ก้อนนุ่มไม่กลม

Third Leopold Handgrip หรือ Pawlik's grip

Handgrip หรือ Bilateral inguinal grip ผู้ตรวจต้องเปลี่ยนท่าโดยหันหน้าไปทางปลายเท้าของสตรี ตั้งครรภ์และใช้ฝ่ามือและปลายนิ้ววางบริเวณขา

-ตรวจหาระดับของส่วนหน้าของทารก เพื่อยืนยันว่ามี engagement หรือ float

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)	คำชี้แจงเหตุผล(Rationale)
5. นักศึกษารายงานผลการตรวจครรภ์กับอาจารย์ และลงบันทึกผลการตรวจในใบฝากครรภ์	-เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
6. ให้คำแนะนำการปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และบรรเทาภาวะไม่สุขสบายในระยะตั้งครรภ์	-เพื่อให้สตรีตั้งครรภ์ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
7. นักศึกษานัดสตรีตั้งครรภ์เพื่อมาตรวจครรภ์ ครึ่ง	-เพื่อติดตามภาวะสุขภาพของสตรีตั้งครรภ์ และทารกในครรภ์

การประเมินผล (Evaluation)

1. สตรีตั้งครรภ์ได้รับการตรวจครรภ์อย่างถูกต้อง
2. สตรีตั้งครรภ์ทราบและได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับผลการเจริญเติบโตและความอยู่ดีของทารกใน

การบันทึก (Documentation)

1. ลงบันทึกในใบฝากครรภ์เกี่ยวกับ -เป็นข้อมูลในการฝากครรภ์ครั้งต่อไป
 - 1.1 วันที่ตรวจครรภ์
 - 1.2 อายุครรภ์
 - 1.3 ระดับความสูงของมดลูก
 - 1.4 ท่าของทารกในครรภ์
 - 1.5 ระดับส่วนน้ำ
 - 1.6 เสียงหัวใจของทารก
 - 1.7 การดิ้นของทารก

เอกสารอ้างอิง

1. Cunningham FG, Levono KJ, Bloom SL, Hauth JC, Rouse DJ, & Spong CY. Williams obstetrics. 23rd ed. New York McGraw-Hill: 2010: 199-200.
2. Fraser DM. Cooper MA. Myles: Textbook for midwives. 15th ed. Edinburah: Elsevier. 2009 275